

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Häkkinen, Teemu

Title: Maanpuolustustahto toimii ulkopoliittisena työkaluna

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & The Ulkopolitist 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Häkkinen, T. (2020, 8.4.2020). Maanpuolustustahto toimii ulkopoliittisena työkaluna. The Ulkopolitist. <https://ulkopolitist.fi/2020/04/08/maanpuolustustahto-toimii-ulkopoliittisena-tyokaluna/>

Maanpuolustustahto toimii ulkopoliittisena työkaluna

KIRJOITTANUT [TEEMU HÄKKINEN](#) | 8.4.2020 | [SUOMEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka](#) | 0 |

<https://ulkopolitist.fi/2020/04/08/maanpuolustustahto-toimii-ulkopoliittisena-tyokaluna/>

LUKUAIKA: 8 MINUUTTIA

Lähde: [Flickr](#). Julkaistu CC BY-SA 2.0 linsensillä.

Maailman kamppaillessa Kiinan Wuhanista alkanutta koronavirusta vastaan on paikallaan alleviivata yhteiskunnallisen kriisinkestävyiden merkitystä. Tuossa kestävydessä on osansa myös yhteiskunnan tilalla. Tässä kirjoituksessa pohditaan, maanpuolustustahdon näkökulmasta sitä, miten yhteiskunnan tila liittyy maanpuolustukseen ja ennen kaikkea ulkopoliittikkaan. Kyse on yhteiskunnan vahvuudesta, joka luo mahdollisuuksia myös sisäpolitiikan ulkopuolella.

Koronavirusepidemia levisi nopeammin kuin moni maa osasi odottaa, mutta viime viikkoina valtiot ympäri maailmaa ovat ryhtyneet toimenpiteisiin, joilla on huomattava vaikutus koko yhteiskuntaan. Samalla eri valtioiden tilanteet kertovat korutonta kertomusta siitä, millaiseen yhteiskunnalliseen eheyteen ja sitä ylläpitävään sisäpoliittiseen tilanteeseen ulkopoliittikka lopulta nojaa. Suomessa yhteiskunta on [varautunut](#) monenlaisiin kriiseihin, joten lähtökohta on suhteellisen hyvä.

Sotilaallinen maanpuolustus ei tunnu ajankohtaiselta teemalta maailmaa ravistelevan pandemian keskellä. Se on kuitenkin osa turvallisuuden rakentamista erityisesti sellaisessa maassa, jonka sotilaallinen maanpuolustus nojaa kansalaisten laajaan osallistumiseen. Tämä on tilanne esimerkiksi Suomessa. Tällöin maanpuolustus on riippuvainen yhteiskunnan tilasta, kuten maanpuolustustahdon kohdalla on usein pohdittu.

Mediasta voi ajoittain lukea, kuinka joku valtionpäämies on uhitellut maansa kyvyllä torjua sotilaalliset hyökkäykset. Muun muassa [Pohjois-Koreasta](#) ja [Yhdysvalloista](#) on viime vuosina saatu esimerkkejä maan poliittisen johdon retorisesta isottelusta, jossa voidaan nostaa esiin vaikkapa maan ydinasearsenaalin kyky tuhota kaikki maahantunkeutajat. Rauhan aika ei lainkaan merkitse sitä, etteikö omaa kansainvälistä asemaansa voisi kirkastaa kaikille kiinnostuneille tarkkailijoille.

Rauhan aika ei lainkaan merkitse sitä, etteikö omaa kansainvälistä asemaansa voisi kirkastaa kaikille kiinnostuneille tarkkailijoille.

[Klikkaa twiitataksesi](#)

Suomen kaltaiset pienet maat eivät ole erityisen kiinnostuneita alleviivaamaan sotilaallista suorituskykyään. Näidenkin maiden poliittiset johdot voivat tuki harjoittaa aiheeseen liittyvää retoriikkaa, joka on usein hienovaraisempaa. Esimerkiksi Suomen poliittinen johto voi pyrkiä mieluummin ammentamaan yhteiskunnasta itsestään kuin korostamaan asevoimien suorituskykyä. Yksi suomalaisen yhteiskunnan vahvuuksista on yleistä kriisinkestävyttä lisäävien järjestelyjen ohella kansalaisten rooli maanpuolustuksessa. Kotimainen maanpuolustustahto antaa maan poliittiselle johdolle ja oikeastaan koko poliittiselle kulttuurille mahdollisuuden viestiä muille maille suomalaisen yhteiskunnan maanpuolustukseen liittyvästä vahvuudesta. Yhteiskuntaan vetoamista on käsitelty paljon

kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa, ja erityisesti Pohjoismaiden kohdalla yhteiskunta näyttää antavan pontta muun muassa yhteiskunnan arvoihin nojaavalle ulkopoliittiselle toiminnalle. Mutta miten ulkopoliittinen viesti maanpuolustustahdosta oikein syntyy?

Yhteiskunnan vahvuus on signaali

Rauhan aikana luodaan, ylläpidetään tai muutetaan yhteiskunnassa vallitsevaa kulttuuria, mikä määrittelee suhtautumista myös kriisiaikaa kohtaan. Historioitsija Jeremy Blackia mukaillen, maan asevoimat instituutiona sekä kansalaisten asennoituminen sotaa kohtaan heijastavat maan politiikkaa ja yhteiskunnallisia oloja. Tämä voi toki näyttäytyä myös haasteena. Tutkimuskentässä onkin jossain määrin pohdittu individualististen ja henkilökohtaiseen hedonismiin keskittyvien arvojen roolia tulevaisuudessa. Nämä ovat oleellisia kysymyksiä silloin, kun pohditaan, ovatko kansalaiset valmiita osallistumaan maanpuolustustehtäviin erityisesti kriisiajan olosuhteissa vai tuleeko puolustuksen nojata esimerkiksi mahdollisimman kehittyneeseen sotilasteknologiaan asevelvollisten sijaan. Kun kyse on maasta, joka nojaa asevelvollisuuteen, on syytä pohtia yhteiskuntaa ja sen tilaa kokonaisuutena.

Sotien syttymisen yhtenä tekijänä nähdään usein tilaisuuden avautuminen, joka saattaa kannustaa yhtä tai useampaa osapuolta aloittamaan konfliktin. Yksi yllyke hyökkääjälle voi olla havainto siitä, että kohdemaan yhteiskunnallinen tilanne on voimakkaasti heikentynyt, mikä antaa syyn epäillä puolustuksen kestävyyttä ja motivaatiota. Aseellinen konflikti voi kohdistua niin valtioon itsessään kuin sen yhteiskunnan eri piirteisiin. Preussilaista kenraalia Carl von Clausewitzia mukaillen aseellisessa konfliktissa on kyse vastustajan tahdon alistamisesta omaan tahtoon. Clausewitz nojasi ajatukseen sodasta sotana vastustajan koko yhteiskuntaa kohtaan, mikä on osoittautunut osaksi nykyaikaisen sodankäynnin työkalupakkia. Yhteiskuntaa ei ole kyetty pitämään erillään valtioiden välisestä sodankäynnistä yli vuosisataan, mikä on vahvistanut sisä- ja ulkopoliitiikan välistä linkkiä.

Eheys syntyy yhteiskunnallisista oloista ja luottamuksesta päättäviä tahoja ja yhteiskunnan keskeisiä instituutioita kohtaan.

[Klikkaa twiitataksesi](#)

Sisäisesti hajaantunut yhteiskunta tarjoaa ulkopuolisille tilaisuuden puuttua maan asioihin väkivaltaa käyttämällä tai sillä uhkaamalla. Hyviä esimerkkejä tästä saatiin 1900-luvun vallankumouksissa, jolloin vallan vaihtumista seurannut hauras tai hauraalta vaikuttanut yhteiskunta oli altis ulkomaiden sotilaallisille väliintuloille. Näin tapahtui esimerkiksi Venäjällä, Kuubassa ja Nicaraguassa, vain muutaman mainitakseni. Vastaavasti yhteiskunnan eheys viestittää ulkovalloille, että kyseinen yhteiskunta ei alistu helpolla. Eheys syntyy yhteiskunnallisista oloista ja luottamuksesta päättäviä tahoja ja yhteiskunnan keskeisiä instituutioita kohtaan niin rauhan kuin kriisin ajan oloissa. Jos maan poliittinen johto käyttää huomattavaa maanpuolustustahtoa viestinä, on kyse tavasta luoda kynnyksille tahansa hyökkäystä suunnittelevalle taholle. Jotkut asejärjestelmät voivat toteuttaa samaa roolia, niin kuin kokonaisuutena myös koko asevoimien olemassaolo ja niiden riittävä varustelu. Ehyt yhteiskunta, hyvät yhteiskunnalliset olot ja luottamus instituutioihin ovat siis tapa luoda pelotetta ja näin vaikuttaa mahdollisen vastustajan asenteisiin.

Maanpuolustustahdon tila osana doktriinia

Maanpuolustustahdon edustama viesti asettuu luontevasti osaksi puolustusdoktriinia, jota voisi karkeasti luonnehtia maanpuolustuksen pääpiirteiksi ja lähtökohdiksi.

Puolustusdoktriinin voi määritellä asevoimien tehtäväkirjon ja niihin liittyvän roolin välityksellä, mutta samalla siihen kuuluvat väistämättä myös yhteiskunnan kyky ja tahto asettaa erilaisia resursseja puolustuksen tarpeisiin sekä käsitys uhista, joita vastaan doktriini on kehitetty. Ideaalitapauksessa puolustusdoktriini on yhteiskunnan laajasti hyväksymä ratkaisu, jolla selitetään ja määritellään maanpuolustuksen toimintalogiikkaa.

Kuten monissa Euroopan pienissä, sotilaallisesti liittoutumattomissa maissa, myös Suomessa puolustusdoktriini perustuu pyrkimykseen säilyttää rauha mutta tarvittaessa myös kykyyn sekä vastaanottaa että osoittaa tukea Euroopan unionin jäsenmaiden piirissä. Samalla Suomen puolustusdoktriini perustuu yleiseen asevelvollisuuteen, jota tukee maanpuolustustahto. Maanpuolustustahdon taas on perinteisesti katsottu kumpuavan erilaisista arvoista, kuten isänmaallisuudesta sekä luottamuksesta yhteiskuntaa, sen instituutioita ja demokraattista poliittista järjestelmää kohtaan. Tieteellisessä keskustelussa on pohdittu paljon sitä, missä määrin demokratiat ovat valmiita

hyökkäämään toisten demokratioiden kimppuun. Tältä näkökannalta myös poliittisella järjestelmällä on oma viestinsä, johon liittyy maanpuolustustahdon säilyminen.

Samalla erityisesti sotilaallisesti liittoutumattomat maat ovat valmiita osoittamaan, että omien rajojen turvallisuus säilyy omissa käsissä omien turvallisuusviranomaisten ylläpitämänä. Kansalaisten tuki puolustuspoliittisille ratkaisuille ja sitä kautta puolustusdoktriinille on yksi resurssi, joka tarjoaa myös tavan painottaa maanpuolustuksen valmiutta ja yhteiskunnan tahtoa vastata maan turvallisuuteen kohdistuviin sotilaallisiin uhkiin.

Vastarintahalukkuuden osoittaminen koko yhteiskunnan tasolla hankaloituu, jos aseellinen konflikti osoittautuu pitkäkestoiseksi kriisiksi.

[Klikkaa twiitataksesi](#)

Vastarintahalukkuuden osoittaminen koko yhteiskunnan tasolla hankaloituu, jos aseellinen konflikti osoittautuu pitkäkestoiseksi kriisiksi. Sellaisessa tilanteessa vastustaja testaa yhteiskunnan valmiutta ja halua reagoida uudestaan ja uudestaan näennäisen pienillä ja matalan intensiteetin haasteilla, joiden ei tarvitse olla luonteeltaan avoimesti sotilaallisia. Tällöin yhteiskunnan vahvalla ja vakaalla orientoitumisella maanpuolustukseen on laajasti merkitystä. Tällainen asennoituminen ponnistaa pidemmällä aikavälillä yhteiskuntaan kehittyneestä ja maanpuolustukseen liittyvästä toimintakulttuurista. Tästä näkökulmasta maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan 1970-luvun alusta peräisin oleva maanpuolustustahdon mittausperinne voi olla hyvinkin arvokas lisä kokonaisuudessa. Näissä mittauksissa on havaittu maanpuolustustahdon korkeaa tasoa 1980-luvulta lähtien. Maanpuolustuksen toimintakulttuuri on Suomessa pitkäikäistä ja vakaata. Osittainen kiitos kuuluu maanpuolustustahdolle, jossa yhdistyy erityisesti toisen maailmansodan puolustustaistelukokemus sekä kansalaisten laissa säädetty maanpuolustusvelvollisuus ja siihen liittyvän asevelvollisuuden soveltamisen pitkä linja. Vastarintahalukkuus on muuten asenne, jota on käytetty Ruotsissa usein maanpuolustustahtoa vastaavan asenteellisuuden ohessa kuvaamaan yhteiskunnan valmiutta torjua ulkopuolista uhkaa. Ehkä se voisi sopia myös Suomen oloihin.

Mitä naapuri miettii?

Jos maanpuolustustahto on viesti, on samalla hyvä pohtia myös rajanaapurien mietteitä. Suomen kohdalla Venäjän asennoituminen lienee oleellisin nostaa esiin. Venäjän strateginen kulttuuri ja puolustusdoktriini nojaavat maan aseman vahvistamiseen kansainvälisessä politiikassa sekä laajaan toimintavälineiden kirjoon, jolla tartutaan turvallisuushkien torjuntaan.

On [arvioitu](#), että Venäjän strateginen kulttuuri on luonteeltaan ainutlaatuinen ja voimakas: se pyrkii toimimaan hyvin määrätietoisesti erityisesti konfliktioissa hyödyntämällä toimintavaihtoehtojen kirjoa. Kuten viime aikojen hybridisodankäyntiä koskeva keskustelu osoittaa, aseiden käyttö ei ole ainoa mahdollinen toimintavaihtoehto. Venäjän itsensä mukaan sen asevoimat on tarkoitettu puolustamaan maata ja sen intressejä Suomea huomattavasti suurempia vastustajia tai vastustajien liittoutumia vastaan. Maiden kokoerot huomioiden keskinäinen konflikti käytäisiin väistämättä epäsymmetrisin keinoin. Toisaalta Suomen (kuten esimerkiksi myös Ruotsin) pitkäaikainen turvallisuusajattelu nojaa ajatukseen siitä, että aseellinen konflikti rajojen turvaamiseksi olisi osa laajempaa eurooppalaista konfliktia. Tällöin konfliktin osapuolet eivät ehkä olisi enää epäsymmetrisessä asemassa toisiinsa nähden.

On arvioitu, että Venäjän strateginen kulttuuri on luonteeltaan ainutlaatuinen ja voimakas.

[Klikkaa twiitaksesi](#)

Kansallisen yhteiskunnan olojen ja sen puolustuskyvyn julkinen arvioiminen ja korostaminen toimivat epäilemättä parhaiten tilanteessa, jossa samaan aikaan työskennellään pitkäjänteisesti rauhan ylläpitämiseksi. Tämä vaikuttaa kuuluvan kotimaiseen puolustusidentiteettiin siinä missä siihen kuuluvat myös asevelvollisuus puolustusratkaisuna, sotilaallinen liittoutuminen sekä pelko pitkän maarajan alttiudesta sotilaalliselle uhalle.

On siis olennaista hahmotella maanpuolustustahdon merkitystä kansainvälisten suhteiden kannalta nimenomaan kansallisen kulttuurin ylläpitämisen välineenä, jolla ennen kaikkea muistutetaan kansalaisia maanpuolustuksen merkityksestä ja jaetusta arvostuksesta.

Maanpuolustuksesta huolehtiminen tarkoittaa siten myös yhteiskunnasta huolehtimista. Koronaviruksen torjuntakeinot ovat jo osoittaneet, että kaikista kansalaisista pyritään Suomessa pitämään huolta. Tällä tiellä on hyvä jatkaa.

Teemu Häkkinen

Teemu Häkkinen on tutkijatohtori Jyväskylän yliopistossa. Hän on väitellyt yleisestä historiasta filosofian tohtoriksi vuonna 2014. Hänen väitöskirjansa käsittelee Britannian parlamentin roolia sotaan lähdeettäessä vuosina 1982–2003, ja hän on keskittynyt puolustuspoliittisen päätöksenteon sekä Euroopan integraation historiaan. Häkkisen nykyinen tutkimushanke keskittyy maanpuolustustahtoon liittyvän poliittisuuden tutkimiseen.